

Notat

Til
Kopi til:

Saksbehandlar: Samfunnsutvikling/Oliver Gravermoen
Vår referanse: 20/746 - 20/5573
Dato: 22.06.2020

Emne: Forenkla kulturminnefagleg vurdering av riving av pakkhuset, Dale jernbanestasjon

Bygningsnr. 175831460
Gnr. 22 Bnr. 594
Dalevegen 2

Bakgrunn for søknaden

Bane NOR søker om dispensasjon for riving av «godshuset» eller pakkhuset på Dale stasjon. Dette er ikkje i tråd med nyleg vedteken reguleringsplan for Dale stasjon (planID 2018001), der ei alternativ løysing vart vurdert som kun innebar riving av ein nyare del av huset. Multiconsult, som har utarbeida rivingssøknaden, grunngrir endra rammesøknad med ei teknisk endring i hensettingssporet. Det oppgis tungtvegande grunnar til å rive huset: Sikkerheitsomsyn og driftsomsyn som skal gi eit spor som er langt nok for hensetting av naudsynt jernbaneutstyr/køretøy.

Det er ikkje gitt ei detaljert utgreiing av korfor løysinga for hensettingssporet vart endra. Flytting av huset som alternativ til riving vart reflektert med ei setning.

I saksnr. 44/2019 er den opprinnelege vurderinga til Bane NOR slik:

Eit tilbygg, frå 1953, til godshuset frå 1909, er planlagt reve for å gi plass til ny overgangsbru. Dei to nye sideplattformene, på 250 meter, på kvar si side av stasjonen er vurdert å ikkje ha innverknad på kulturminner og kulturmiljø. Forlenginga går frå stasjonsområdet og langs jernbanen mot Dale sentrum og legg ikkje beslag på anna enn dagens jernbane- og vegareal. Det same gjeld nytt hensettingsspor. Det er planlagt eitt midlertidig bygge- og anleggsområde mellom E16 og stasjonsområdet. Dette skal primært nyttast som tilkomst til jernbaneanlegget og lagring av materialet. Bygge- og anleggsområdet skal etter anleggstid nyttast til veg, parkering, gang- og kollektivareal.

Dale stasjonsbygning, garasje og godshus er sikra med omsynsoner og føresegner i planen som legg føringar for bruk og vern. Ny planskiltkryssing med overgangsbru over jernbanesporet ligg tett på stasjonen og er vurdert til å råke kulturmiljøet. Det er tap av eit mindre viktig enkeltelement i kulturmiljøet, tilbygget på godshuset frå 1953, som må rivast ved bygging av ny overgangsbru. Overgangsbrua er vurdert til å ikkje i særleg grad svekke samanhengen mellom Dale stasjon og Dale sentrum, Dale fabrikk og Hestavollen. Overgangsbrua er likevel noko massiv i uttrykket særleg mot Dale sentrum. Det er sett krav i fellesføresegner om tilpassing til eksisterande stasjonsmiljø i val av

fargar og materialbruk. Val av transparente materiale vil kunne avbøte eit dominerande inntrykk av ei ny overgangsbru på Dale stasjon, fabrikk, sentrum og kyrkje. Det er vurdert at den samla påverknaden vil forringe kulturminne og kulturmiljø noko.

Historia til pakkhuset

Pakkhuset er frå ein tid der alle varer inn og ut av Dale vart frakta med arbeidande godstog – 2 stk. i tal, som gjekk mellom Bergen og Voss. Det var opptil 1200 tilsette på Dale fabrikk, og ni tilsette berre på Dale stasjon. Stasjonen var døgnbetjent. Faste tilsette frå fabrikk utgjorde ei eigen laste- og lossegruppe.

«Varmegods» som ikkje tålte kulde, slik som t.d. poteter, vart lagra lengst vest i pakkhuset. Fat og flytande gods vart flytta inn og ut rampen i den nyare delen. Alle brukarar av pakkhuset, slik som t.d. butikker, hadde sine faste plasser. Varer og pakker vart køyrt heim til kunder av ein privat tilsett leverandør. Det var også eit eget spor til ein bilrampe, ca. 50m frå huset.

Pakkhuset vitner om ei tid som besøkjande så vel som dalinger ikkje kan kjenne att: Det brukte å vera så travelt på stasjonen at stasjonstralla med gods måtte lesses ut av toget før folket kom ut. Elles vart det for trangt.

Vurdering

Multiconsult skildrar pakkhuset sin verdi for kulturmiljøet på jernbanestasjonen. Her veg stasjonsbygningen sjølsagt tyngst. Men for Vaksdal kommune er vurderinga meir omfattande:

Den bredspora jernbanen opna 27. november 1909. Pakkhuset på Dale stasjon og eit varehus på Stanghelle for betra transport med dampskip vart bygd då, siden det no vart mogleg å pakke fleire varer, høgare, i ein vogn. Jernbana var heilt avgjerande for hjørnesteinsbedriften Dale fabrikk, i dag Dale of Norway. Transport av råvarar inn, produkter ut, og tilsette så vel som besøkjande kom og gjekk med toget. Bilvegen til Bergen vart ikkje eit alternativ før dei siste tunnelane kom på plass seint på 1960-talet.

Slik inngår Dale stasjon i eit kulturmiljø som også er eit bymiljø: Stasjonen ligg midt imellom direktørbustadane på Hestavollen, Messo, arbeidarbustadane i sentrum, og fabrikk. Sidesporet frå fabrikk og til kraftverket er teke vekk. Men pakkhuset er ein del av fortellinga om jernbanen: Det var ikkje berre eit stopp for naudsynt transport. Det var eit nav for Dale-samfunnet, med stasjonsbygning, Narvesen-kiosk og pakkehuset som representerar ei uvurderleg næringsverksemd for bygda.

Samstundes er ein oppgradert stasjon meget velkomen. Overgangsbrue vart tidlegare vurdert til å vera for ruvande i kulturmiljøet på Dale stasjon, men etter tilpassing vart reguleringsplanen for Dale stasjon vedteke med det eksisterande kulturmiljø – inklusive pakkhuset – teken vare på. No kjem brue i sterk konflikt med kulturmiljøet på stasjonen.

Vaksdal kommune ber difor om ei grundigare utgreiing av flytting av pakkehuset. Kan det t.d. vera mogleg ledig areal ved parkeringsplassen, ifbm. ei oppgdradering der? Er det rom for bygget lengst nord på stasjonsarealet? Vi ber også om ei grundigare forklaring for korfor den opprinnelege løysinga som vart skissert tidlegare og vedtatt i reguleringsplan ikkje er aktuell lenger.

Med helsing

Oliver Gravermoen

Sakshandsamar